

HILARI
MANTEL

LEŠEVE
NA
VIDELO

Biblioteka
AVANTURA REČI

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Hilary Mantel
“Bring Up the Bodies”

Copyright © 2012 by HarperCollins
Copyright © 2012 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-275-4

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2012.

Hilari Mantel

LEŠEVE NA
VIDELO

Sa engleskog preveo
Vladimir D. Janković

Čarobna
knjiga

OD ISTE AUTORKE:

Materice su svaki dan (Every Day Is Mother's Day)

Prazan posed (Vacant Possession)

Osam meseci na Ulici Gaza (Eight Months on Ghazzah Street)

Flad (Fludd)

Sigurnije mesto (A Place of Greater Safety)

Promena klime (A Change of Climate)

Ljubavni ogled (An Experiment in Love)

O'Brajen, džin (The Giant, O'Brien)

Učimo da govorimo (Learning to Talk)

Mimo crnila (Beyond Black)

Vučje leglo (Wolf Hall)

PUBLICISTIKA

Ispustiti dušu (Giving Up the Ghost)

*Za Meri Robertson, još jednom: uz preporuke
koje od srca dajem, i uz pomoć božju.*

SADRŽAJ

Likovi	7
Porodična stabla	14
Deo prvi	19
I Sokolovi. Septembar 1535.	21
II Vrane. Jesen 1535.	49
III Anđeli. Božić 1535 – Nova Godina 1536.	117
Deo drugi	169
I Crna knjiga. Januar – april 1536.	171
III Gospodar utvara. April – maj 1536.	253
III Plen. Leto 1536.	407
Autorkina beleška	412
Slovo zahvalnosti	414
O autorki	415

LIKOVİ

KROMVELOVO DOMAĆINSTVO

TOMAS KROMVEL, kovačev sin: sada kraljev sekretar, čuvar svitaka, kancelar Univerziteta u Kembridžu i kraljev zastupnik na čelu Crkve Engleske.

GREGORI KROMVEL, njegov sin.

RIČARD KROMVEL, njegov sinovac.

REJF SEDLER, glavni njegov pisar, koga je Kromvel podizao kao rođenog sina.

HELEN, Rejfova lepa žena.

TOMAS EJVERI, računovođa.

TERSTON, glavni kuvar.

KRISTOF, sluga.

DIK PERSER, psar.

ENTONI, luda.

POKOJNICI

TOMAS VOLSI, kardinal, papski legat, lord kancelar: smenjen sa dužnosti, lišen slobode i umro 1530.

DŽON FIŠER, biskup ročesterski: pogubljen 1535.

TOMAS MOR, lord kancelar posle Volsija: pogubljen 1535.

ELIZABET, EN I GREJS KROMVEL:

Supruga i kćeri Tomasa Kromvela, upokojile se 1527–28; isto tako i Ketrin Vilijams i Elizabet Velifed, sestre njegove.

KRALJEVA PORODICA

HENRI VIII.

ANA BOLEN, njegova druga žena.

ELIZABETA, Anina mala kći, prestolonaslednica.

HENRI FICROJ, vojvoda od Ričmonda, kraljev vanbračni sin.

ŠIRA KRALJEVA RODBINA

KATARINA ARAGONSKA, Henrijeva prva žena, razvedena i držana u kućnom pritvoru u Kimboltonu.

MERI, Henrijeva i Katarinina kći, druga u naslednoj liniji: takođe u kućnom pritvoru.

MARIJA DE SALINAS, nekadašnja dvorska dama Katarine Aragonske.

SER EDMUND BEDINGFILD, Katarinin čuvar.

GREJS, ser Edmundova žena.

PORODICE HAUARD I BOLEN

TOMAS HAUARD, vojvoda od Norfoka, ujak kraljičin: surovi sizeren i Kromvelov neprijatelj.

HENRI NAUARD, erl od Sarija, njegov mlađi sin.

TOMAS BOLEN, erl od Viltšira, kraljičin otac; Monsenjer.

DŽORDŽ BOLEN, lord Rokford, kraljičin brat.

DŽEJN, ledi Rokford, Džordžova žena.

MERI ŠELTON, kraljičina rođaka.

I iza kulisa: MERI BOLEN, sestra kraljičina, sada udata i nastanjena u unutrašnjosti, a nekada kraljeva naložnica.

PORODICA SIMOR U VULF HOLU

STARI SER DŽON, čuven po tome što je ašikovao sa svojom snahom.

LEDI MARDŽERI, žena njegova.

EDVARD SIMOR, njegov najstariji sin.

TOMAS SIMOR, mlađi sin.

DŽEJN SIMOR, njegova kći, dvorska dama kod obeju Henrijevih kraljica.

BES SIMOR, sestra Džejnina, udata za ser Entonija Utredu, guvernera Džerzija, obudovala, potom.

DVORJANI

ČARLS BRENDON, vojvoda od Safoka, udovac sestre Henrija VIII Meri: plemić ograničene pameti.

TOMAS VAJAT, plemeniti gospodin neograničene pameti: Kromvelov prijatelj za koga se, inače, naveliko sumnja da je ljubavnik Ane Bolen.

HARI PERSI, erl od Nortamberlenda: bolestan i prezadužen mladi plemić, svojevremeno verenik Ane Bolen.

FRENSIS BRAJAN, „Pakleni vikar“, u srodstvu i s Bolenovima i sa Simorovima.

NIKOLAS KERJU, čuvar kraljevskih konja: neprijatelj Bolenovih.

VILIJAM FICVILIJAM, kraljevski rizničar, takođe neprijatelj Bolenovih.

HENRI NORIS, poznat kao Noris Preblagi, vodeća figura u kraljevoj ličnoj pratnji.

FRENSIS VESTON, nesmotren i preterivanju sklon mladi gospodin.

VILIJAM BRERTON, beskompromisni kavgadžija visokog roda u godinama.

MARK SMITON, sumnjivo dobro obučeni muzičar.

ELIZABETA, ledi Vuster, dvorska dama Ane Bolen.

HANS HOLBAJN, slikar.

SVEŠTENA LICA

TOMAS KRANMER, nadbiskup kenterberijski: Kromvelov prijatelj.

STIVEN GARDINER, biskup vinčesterski: Kromvelov neprijatelj.

RIČARD SAMPSON, kraljev pravni savetnik za bračna pitanja.

DRŽAVNI ZVANIČNICI

TOMAS RAJOTESLI, poznat kao Zovite Me Rizli, čuvar državnog pečata.

RIČARD RIČ, javni tužilac.

TOMAS ODLI, lord kancelar.

AMBASADORI

EUSTAŠ ŠAPUI, ambasador cara Karla V.

ŽAN DE DENTVIL, francuski izaslanik.

REFORMATORI

HEMFRI MONMAUT, imućni trgovac, prijatelj Kromvelov i simpatizer luterana: pokrovitelj Vilijama Tindejla, prevodioca Biblije, sada utamničenog u Nizozemskoj.

ROBERT PAKINGTON: trgovac sličnih naklonosti.

STIVEN VON, trgovac u Antverpenu, prijatelj i zastupnik Kromvelov.

„STARE PORODICE“ KOJE PRETENDUJU NA PRESTO

MARGARET POL, bratanica kralja Edvarda IV, privržena Katarini Aragonskoj i princezi Meri.

HENRI, lord Montegju, njen sin.

HENRI KURTENE, markiz od Egzetera.

GERTRUDA, njegova častoljubiva supruga.

U LONDONSKOJ KULI

SER VILIJAM KINGSTON, upravnik.

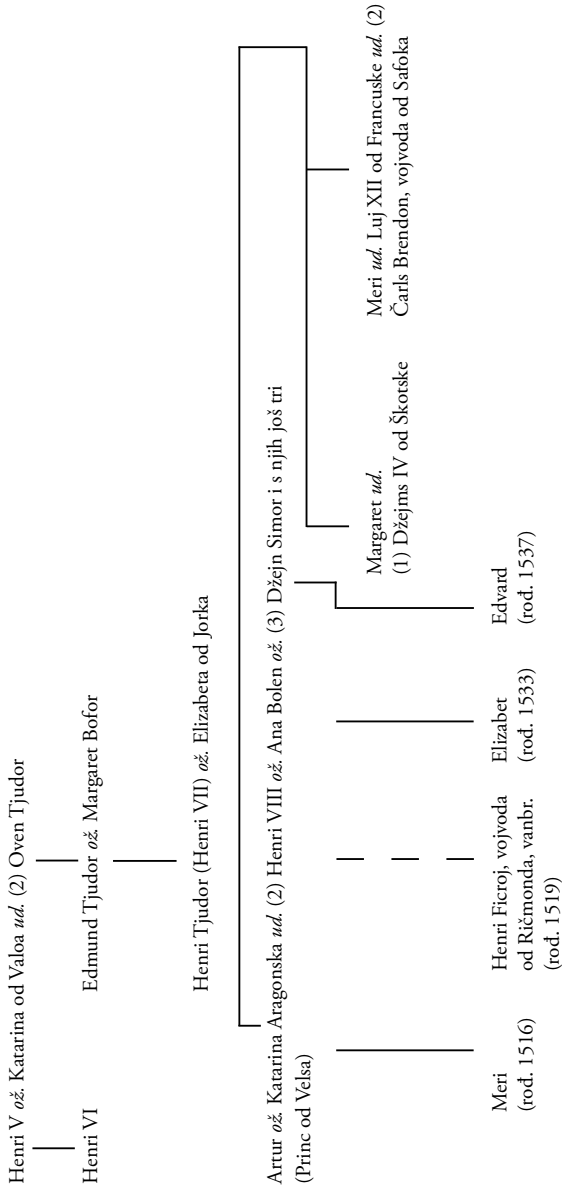
LEDI KINGSTON, njegova žena.

EDMUND VOLSINGAM, zamenik Kingstonov.

LEDI ŠELTON, tetka Ane Bolen.

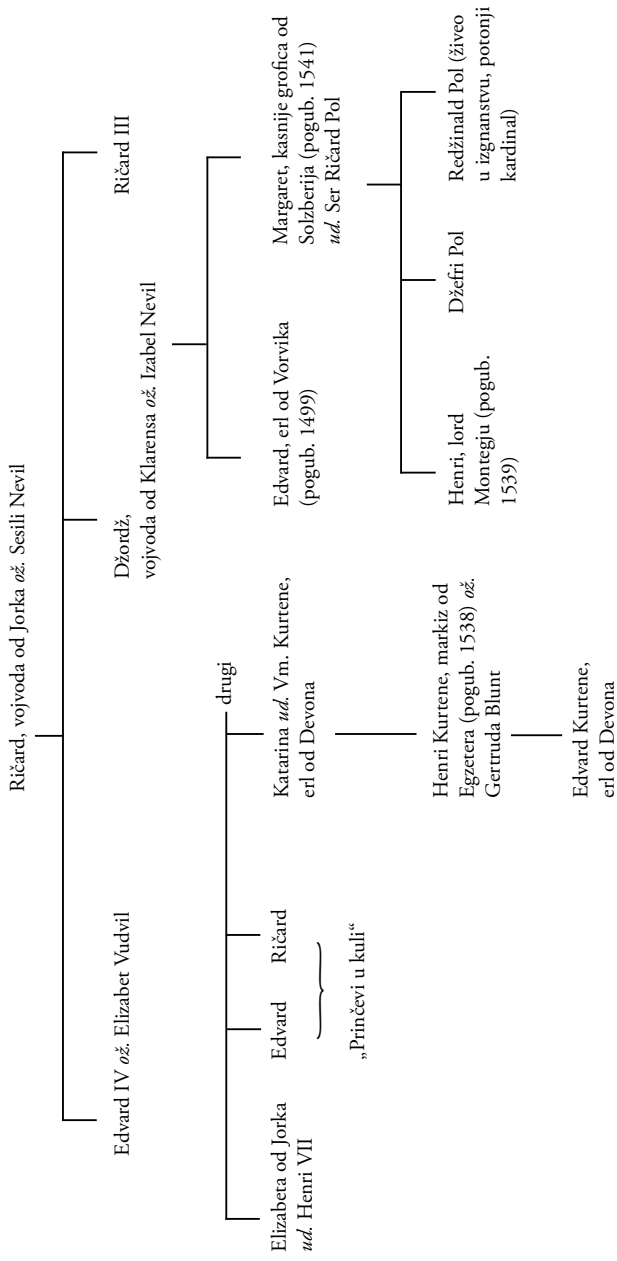
Francuz, dželat.

Tjudori (pojednostavljeno)

Henri Tjudor (Henri VII) zasnovao je svoje pravo na presto na osnovu porekla svoje majke Margaret Bofor, čukununuke Edvarda III. Brakom Henrija Tjudora i Elizabete od Jorka došlo je do ujedinjenja kucā Tjudor i Jork.

Suparnici Henrikja VIII iz kuće Jorka (pojednostavljeno)

„Zar nisam i ja čovek kao i ostali ljudi? Zar nisam? Zar nisam?“

HENRI VIII Eustašu Šapuiju, carskom ambasadoru

DEO PRVI

I

Sokolovi

Viltšir, septembar 1535.

Njegova deca obrušavaju se s neba. On motri iz sedla, hektari zemlje Engleske prostiru se iza njegovih leđa; deca padaju, pozlaćenih krila, a u svakog pogled zakrvavljen. Grejs Kromvel lebdi u vazduhu. Nečujno hvata plen, nečujno sklizne na njegovu pesnicu. Ali zvuci koje posle toga proizvodi, onaj prhut perja, stišano kreštanje, uzdah i stresanje krila, pa jedva čujno grgotanje – to su zvuci prepoznavanja, prisnosti, zvuci čerinski, zvuci neodobravanja, maltene. Prsa su joj poprskana krvlju, meso joj se zaglavilo među kandžicama.

– Tvoje cure su dobro letele danas – reći će mu kasnije Henri. Soko Ana Kromvel poskakuje na rukavici Rejfa Sedlera, koji jaše pored kralja i časka s njim. Umorni su; sunce je na zalasku, a oni jašu natrag u Vulf Hol, razlabavili uzde. Sutra će izvesti ženu i dve sestre. Za te pokojnice, čije su kosti odavno utonule u londonsku ilovaču, seoba je završena. Lake kao pera, one klize na vazдушnim strujama u visini. Nikoga ne sažaljevaju. Nikome ne odgovaraju. Jednostavni su njihovi životi. Kad pogledaju dole, ne vide ništa sem plena koji ih čeka, i pozajmljenih pera koja nose lovci; vide jedan svet lepršav, svet koji izmiče, u kojem, mimo njihove večere, ničega i nema.

Celo leto prošlo je tako, u metežu opšteg komadanja, a krzno i perje leti na sve strane; isteruj kerove, uteruj kerove, tetoši umorne konje, dok gospoda leče ubojne rane, iščašenja i plikove. A makar poslednjih nekoliko dana Henri se nagledao sunca. Negde pred podne, oblaci su se skrdili sa zapada, i počela je da pada kiša, u krupnim, mirisavim kapima; onda se ponovo pomolilo sunce i počelo da prži, a sada je nebo opet tako vedro da može čovek i raj da vidi, i svece da uhodi.

Dok sjahuju, predaju konje konjušarima i čekaju kralja, Kromvel već u mislima prebire po papirima: depešama iz Vajthola koje glasonoše galopom dopremiše poštanskim drumovima što niču kud god da se dvor preseli. Za večerom sa Simorovima, poslušaće svaku priču koju domaćini požele da ispripovedaju; i prikloniti se svakom hiru njegovog kralja, onako razbarušenog, srećnog i druželjubivog kakav mu se večeras čini. A kad kralj ode na spavanje, počee njegova, Kromvelova, radna noć.

Iako je dan na izmaku, Henriju se, po svemu sudeći, ne vraća unutra. Stoji napolju i osvrće se oko sebe, udiše miris konjskog znoja, a preko čela mu pukla široka, kao cigla crvena šara – opekotina od sunca. Još pre podne toga dana ostao je bez šešira, a pošto tako običaj nalaže, cela lovačka družina morala je onda i sama šešire da poskida. Kralj je odbio sve što su mu nudili kao zamenu. I sad, dok se sumrak prikrada preko polja i lugova, sluge će biti poslate ne bi li neki od njih slučajno opazio titraj crnog pera spram sve tamnije trave, ili odsjaj lovačke značke, zlatnog Sv. Huberta¹ sa očima boje safira.

Jesen se već oseća u vazduhu. Znaju ljudi da neće biti još mnogo ovakvih dana; pa ostanimo onda još, dok se mali konjušari iz Vulf Hola roje oko nas, a Viltšir i zapadni okruzi nestaju u plavetnoj izmaglici; ostanimo još, s kraljevom rukom na Kromvelovom ramenu, a Henri sav užagrio dok priča o predelima koje su toga dana videli, o zelenim čestarima i hitrim potocima, o jovama na obalama, o ranoj izmaglici koja se digla oko devet; o kratkotrajnom pljusku, vetriću koji je zamro i stišao se; o nepomičnom vazduhu, popodnevoj jari.

– Gospodaru, kako to da ne izgoreste? – pita Kromvela Rejf Sedler. Rejfu su, onako riđokosom kao i sâm kralj što je, ružičaste pege prošarale lice, a čak mu i oči izgledaju ranjave. On, Tomas Kromvel, sleže ramenima; obgrlio je Rejfa, i sad zajedno ulaze u kuću. Celu Italiju je on prošao – od bojnog polja do senovitog borilišta računovodstva – a da nije izgubio svoje londonsko bledilo.

¹ Sveti Hubert (656/658–727), svetac Rimokatoličke crkve, biskup Liježa, inače zaštitnik lovaca. (Prim. prev.)

Detinjstvo provedeno na ulici, dani kraj reke, dani na njivama: posle svega toga ostao je beo, kakvim ga je Bog stvorio. – Kromvel ima kožu kao ljiljan – obznanjuje kralj. – Jedino po tome i ni po čemu drugom liči na taj ili na bilo koji cvetak. – Zadirkuje ga tako dok zajedno idu ka trpezi.

Kralj je Vajthol napustio one sedmice kad je pogubljen Tomas Mor, a cele te bedne julske nedelje rominjala je neka kiša, i kopita kraljevske pratnje duboko su tonula u blato dok su, nabadajući tako, napredovali ka Vindzoru. Potom su zašli u zapadne grofovije; posvršavajući kraljeve poslove u Londonu, Kromvelovi pomoćnici sustigli su kraljevsku svitu negde sredinom avgusta. Kralj i njegova pratnja spavaju kao bebe u novim-novcatim kućama od ružičaste cigle, u starim kućama iza trošnih ili već srušenih bedema, u zamkovima kao iz mašte koji liče na igračke, zamkovima koje nikakav bedem nikada ne bi ni mogao da zaštititi, jer zidovi su im takvi da bi ih đule proburazilo kao da su od papira. Pedeset godina traje mir u Engleskoj. Eto amaneta Tjudorovih; mir je to što oni nude. Svako domaćinstvo upinje se ne bi li se pred kraljem pokazalo u najboljem svetlu, pa smo tako prethodnih nedelja nailazili na tragove paničnog malterisanja i zbrdazdola naslagano kamenje, kako su već oni što će ugostiti kralja žurili da uz svoja vlastita obeležja istaknu i ružu Tjudorovih. Isti ti traže i uklanjaju ma i najmanji trag nekadašnje kraljice Katarine, maljevima razbijaju narove aragonske, i komadiće njihove, i zgnječena njihova semena što su se razletela. Umesto toga – za rezbarenje nema vremena – na istaknutim mestima, u grubim crtama, oslikavaju sokola Ane Bolen.

Usput im se pridružio Hans, napravio crtež kraljice Ane, ali joj nije ugodio; a šta čovek ovih dana da uradi pa njoj da ugodi? Skicirao je Holbajn i Rejfa Sedlera, sve sa onom finom bradicom i stisnutim usnama, pa onim modernim šeširom – pločom ukrašenom perjem koja šeta tamo-amo na njegovoj podšišanoj glavi. – Mnogo mi je nos spljošten, majstor Holbajne – kaže Rejf, a Hans će: – A zar je u mojoj moći, gazda Sedleru, da vam nos ulepšavam?

– Polomio ga je kad je bio mali – kaže Kromvel – na alkarskom nadmetanju. Ja ga posle lično sklonio, hteo konj da ga izgazi, a kako je samo jadan bio, žali bože, i sve kuka za majkom. – On uhvati Sedlera za rame. – Hajde sad, Rejfe, ne budi takav. Ja, evo, mislim da si vrlo lepo ispao. Seti se samo šta je Hans od mene napravio.

Tomasu Kromvelu je sad oko pedeset godina. Telo mu je trudbeničko, zdepasto, upotrebljivo; počeo je da se goji. Ima crnu kosu, koja sad već polako sedi, a zbog one svetle kože što ništa ne propušta, kao da je stvorena da odoli i kiši i suncu, ljudi zlobno nagađaju da mu je otac bio Irac, premda je ovaj bio pivar i kovač iz Patnija, i ovce je šišao, jeste, taj čovek što nije bilo čorbe a da on u njoj nije mirođija, kavgadžija i pesničar, pijanica i siledžija koga su često izvodili pred lice pravde zato što je nekoga mlatnuo, što je nekoga prevario. Kako je sin takvog jednog čoveka stigao do ovakvih visina – pitanje je koje sebi cela Evropa postavlja. Neki kažu da je prišao Bolenovima, kraljičinoj porodici. Drugi kažu da se probio isključivo preko pokojnog kardinala Volsija, zaštitnika njegovog; Kromvel je Volsiju bio čovek od poverenja, zarađivao mu je novac i znao njegove tajne. Ostali vele da iza Kromvela stoji društvo veštaca. Još je bio dečak kad je otišao iz zemlje, pa prvo bio najamnik, pa trgovao vunom, pa radio kao bankar. Niko ne zna gde je taj sve bio, i koga je sve upoznao, a i on se baš nije polomio da im to kaže. U kraljevoj službi nikad se ne štedi, zna koliko vredi i zaslužuje, i uvek se postara da ga nagrada ne mimoide: zvanja, apanaže i vlasnički listovi, plemićke kuće i farme. Uvek pronade način da sve bude po njegovom, ima taj metodu; čoveka će, kad treba, ili zaseniti, ili podmititi, privoleti ga, ili mu pripretiti, predočiče čoveku šta njemu zapravo treba, i istog tog čoveka uputiti u određene strane njegove ličnosti za koje ni taj sâm dotad nije znao da postoje. Svakoga dana kraljev sekretar ima posla s velikašima koji bi ga, samo da mogu, sravnili sa zemljom jednim jedinim osvetoljubivim zamahom, kao da je muva. Svestan toga, on se ističe uljudnošću, staloženošću i neumornom posvećenošću engleskoj stvari. Nema naviku da objašnjava svoje postupke. Niti da priča o uspesima koje je postigao. Ali kad god mu se sreća u životu nasmešila, on je bio na pravom mestu, i čekao ju je na

pragu, spreman da joj širom otvori vrata čim začuje njeno sramežljivo grebuckanje po drvetu.

A u domu njegovom, u Ostin Frajarsu, Kromvelov portret čami na zidu, sa svim njegovim mračnim naumima umotanim u vunu i krzno, i šakom što steže neki dokument kao da će da ga pridavi. Hans je bio odgurnuo sto unazad, da ga celog uhvati, pa mu rekao: Tomase, ne smeš da se smeješ; a tako su i nastavili: Hans mrmoreći dok radi, a on, žustro zureći nekud, ni blizu ni daleko. Kad je video da je portret završen, Kromvel je rekao: „Bože, pa ličim na ubicu“, na šta je njegov sin Gregori kazao: pa zar nisi to znao? Sad se prave kopije za njegove prijatelje, kao i za njegove poštovaoce među luteranima u Nemačkoj. On od originala neće da se rastaje – ne sad, kad sam se navikao, kaže – pa mu se tako desi da uđe u hodnik i zatekne više verzija samoga sebe u raznim fazama nastajanja: ovlašani obrisi tek, delimično namalane. Odakle početi s Kromvelom? Neki krenu od tih oštrih očica, neki od njegovog šešira. Neki izbegavaju suštinu stvari, pa naslikaju njegov pečat i makaze, drugima za oko zapadne tirkizni prsten koji mu je dao kardinal. Odakle god počeli, konačan utisak je isti: da ste se tom čoveku nešto zamerili, svakako ne biste želeli da ga sretnete posle zalaska sunca. „Ako mog malog Tomasa samo popreko pogledaš“, govorio je njegov otac Volter, „ima oko da ti iskopa. Čik ga sapleti, nogu će da ti odseče. Ali ako mu ne staneš na žulj, ume da bude pravi gospodin čovek. I sve žive taj će da časti.“

Hans je nacrtao kralja, dobroćudnog u letnjoj svili, kako sedi za trpezom sa svojim domaćinima, a prozori otvoreni, čuje se pozan ptičji poij, sa ušeceranim voćem stiže plamen prvih voštanica. Na svakom odmorištu Henri odseda u glavnoj kući, sa Anom, kraljicom; njegova pratnja spava s mesnim plemstvom. Uobičajena je pojava za kraljeve domaćine da se on, barem jednom u toku posete, iz zahvalnosti više, zabavi s većom grupom domaćih, što svakako predstavlja opterećenje za domaćinstvo. Prebrojao je Kromvel kola što pristižu s provijantom; video je krkljanac u kuhinjama, a i lično je silazio dole u sivo-zeleni čas pre svitanja, dok se peći od opeke čiste i pripremaju za prvu turu hleba, meso natiče na ražanj, kotlovi spuštaju na tronošce, živina čerupa i

Nagrada Men Buker za 2012.

Nastavak romana *Vučje leglo*, koji je takođe dobitnik *Nagrade Men Buker* (2009), *Leševe na videlo* je delo koje istražuje jednu od najtajanstvenijih i najstrašnijih epizoda engleske istorije: propast i pad Ane Bolen, druge žene Henrija VIII.

Mada je godinama izgarao od želje da se oženi svojom ljubavnicom Anom Bolen, Henri VIII više nije opčinjen njome. Nije ispunila obećanje da će mu roditi sina, a njena smelost, inteligencija i samovolja doprinele su tome da se otuđi od starih prijatelja i plemićkih porodica Engleske. Nakon smrti prognane Katarine, prve kraljeve žene, Ana Bolen postaje predmet glasina i pretnji koje izrastaju u niz nemilih događaja tokom kojih će je proglasiti nevernicom i izdajnicom. Henri VIII naređuje svom glavnom savetniku Tomasu Kromvelu da je se reši. Međutim, Bolenova se ne da lako svrgnuti, pa Kromvel mora da stupi u savez s neprijateljima ne bi li je uklonio. Koju će cenu i sam morati da plati tokom poslednjih nekoliko dana Aninog života?

Mešajući istorijske činjenice i fikciju, Hilari Mantel uspešno dočarava duh Engleske 16. veka, naročito kraljevsku porodicu Tjudor, ali i važne ličnosti koje su ostavile dubok trag u istoriji te zemlje, kakva je Tomas Kromvel, glavni savetnik Henrija VIII.

Hilari Mantel je napisala devet romana, među kojima se svakako izdvajaju *Vučje leglo* i *Leševe na videlo*, koje su ovenčane Nagradom *Men Buker*. Prvi put u istoriji te nagrade, nagrađene su dve knjige iz istog serijala. Hilari Mantel piše književne kritike za *New York Times*, *New York Review of Books* i *London Review of Books*. Živi u Engleskoj.

